

”ללכת בכל דרכיו...”

מטרות:

1. להכיר רעיונות, מקורות ומעשים "קטנים" של אנשים גדולים המציגים היבטים שונים של חסד.
2. להביא למודעות המשתתפים את מגוון האפשרויות הגלומות במושג החסד.
3. לברר עם המשתתפים ש"תורת חסד" אכן "תורה" היא ולימוד היא צריכה.

גלריית חסד" (נספח)
כרטיס משימה קבוצתית

מהלך ההפעלה

שלב א' - אישי במליאה

בחדר יוצגו כתערוכה קטעי ספרות ושירה, תמונות, ציטוטים וכו' המציגים היבטים שונים של המושג "חסד". ניתן להוסיף או לגרוע קטעים שונים לפי שיקול דעתו של המנחה.
המנחה יבקש מכל משתתף לבחור "מוצג" אחד מן התערוכה, המבטא עבורו היבט אישי למושג "חסד".

שלב ב' - קבוצתי

המשתתפים נחלקים לקבוצות בנות 5-6 חברים.
כל קבוצה מקבלת כרטיס משימה קבוצתית ו"גלריית חסד".

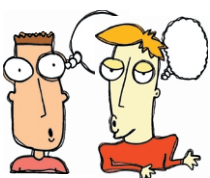
שלב ג' - במליאה

דיווח הקבוצות.

שאלות לדיון:

1. מתוך הקטעים שבגלריה עלו רעיונות מגוונים של חסד. כיצד ניתן להפוך רעיונות אלו למעשיים ובאמצעותם להוביל, להניע ולחזק את עשיית החסד בבית הספר?
2. איך הופכים את עשיית החסד לאורח חיים בבחינת לא אדם לחוד ומידות לחוד אלא אחדות אדם ומידותיו הטובות? הציעו רעיונות מעשיים.

פרטים חשימה קבוצתית

"יהיה נדיב בגופו לטרוח עבור כל אדם, להצטער בצרתם, להתפלל בעדם, ולשמוח בשמחתם...
ביותר צריך להיות נדיב בחוכמת תורתו, ללמד כל אדם דעת..."
(אורחות צדיקים" שער הנדיבות)

שאלה לדיון:

- בקטעים השונים של הגלריה הובאו רעיונות לפני השונים של גמילות חסדים.
א. מה התחדש לכם בקטע זה?
ב. העלו רעיונות, כיצד ליישם פן מיוחד זה של גמילות חסדים?

נספח: גלריית חסד

דרש רבי שמלאי: תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים, תחילתה גמילות חסדים, דכתיב (בראשית ג') "ועש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כותנות עור וילבישם", וסופה גמילות חסדים דכתיב (דברים ל"ד) "ויקבור אותו בגיא".

(סוטה י"ד)

פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים, והיה רבי יהושע הולך אחריו, וראה בית המקדש חרב. אמר רבי יהושע: אוי לנו על זה שהוא חרב! מקום שמכפרים בו עוונותיהם של ישראל. אמר לו: בני אל ירע לך. יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה, ואיזוהי? זו גמ"ח. שנאמר (הושע ו) כי חסד חפצתי ולא זבח וכו'.

(אבות דרבי נתן. ד', ה')

מי ששאיפתו ללמד באה מתוך מדרגה פנימית של חסד, בשבילו ככל שהתלמידים קטנים יותר, יגדל ערך החסד, ותגדל דבקותו בקונו. אך מי שחסר לו בפנימיות, ובשאיפתו ללמד מעורב גם "שלא לשמה" של כבוד וכדו', ככל שהתלמידים גדולים, טפי (יותר) עדיף, כי הוא יבנה מהתלמידים, וגם זכותם תסייע אותו. אכן הקטן יקטינהו.

("מכתב מאליהו", קונטרס החסד, הרב דסלר)

ולמה נראו לו המלאכים כבני אדם פחותים דווקא? מפני שכפי פחיתות המקבל, יגדל ערך מעשה החסד.

("מכתב מאליהו", קונטרס החסד, הרב דסלר)

שני ימים

אחד: מימיו מתוקים וחיים בו דגים.
ירק רב מקשט את גדותיו,
עצים פורסים ענפיהם מעליו ושולחים שורשיהם לינוק מימיו.
הירדן מזרים אל הים הזה מים חיים היורדים מהגבעות,
האנשים בנו את בתיהם סמוך לחופיו.
והציפורים בנו את קניהן בין ענפי העצים.
והכל – שמחים על שזכו לשבת במקום הזה.
זהו – ים כינרת.
אך – הירדן ממשיך לזרום דרומה ונשפך לתוך ים אחר,
שם – אין זכר לדגים.
ציפורים אינן מצייצות, ואין שומעים צחוק ילדים.
הירק – אינו מקשט את חופיו
וחיה ועוף – אינם שותים את מימיו.
זהו – ים המלח!
מה הגורם להבדל הגדול בין שני הימים,
שאינם רחוקים זה מזה?
אין האשם בירדן.
הוא – מזרים את מימיו לשני הימים.
הנה – זה מקור ההבדל:
ים כינרת מקבל את מימי הירדן, אך אינו שומר אותם לעצמו,
הוא מקבל וגם נותן.
תמורת כל טיפה הזורמת לתוכו, הוא מזרים מתוכו טיפה אחרת.
אך ים המלח אינו מחזיר. הוא אוגר את מימיו בתאוות קמצן.
הוא – אינו מוציא אף טיפה אחת.
ים כינרת – מקבל וגם מחזיר,
לכן ים חיים הוא!
הים השני – רק מקבל
ולכן קראו לו ים המוות!
שני ימים יש בארץ ישראל,
שני סוגי אנשים יש בעולם...

(חנה בר)

"למדו היטב" (ישעיה א', י"ז)

- "למדו להיטיב" (רש"י)

- לא מצאנו בשום מקום בתורה,

שמצווה אדם להיות למדן

ובקי בכל חדרי התורה.

שכן תכלית הלימוד אינה להיות למדן,

אלא להיות אדם טוב.

לעשות הטוב ולהיטיב עם הזולת.

(רבי מנחם מנדל מקוצק)

עושה חסד בגופו

בא יעקב דוד פרלין לר' אריה לבקרו וסיפר לו, כמשיח לפי תומו, כי בלכתו ברחוב ניגשה אליו אישה קשישה וביקשה ממנו לסייע בידה לשאת את סלה עד לתחנת האוטובוס הקרובה. משהגיעה ליעדה, ביקשה להעניק לו שקלים אחדים על טרחתו, אולם הוא סירב לקבלם.

אמר לו ר' אריה: "שנה מידה חשובה הקרויה גמילות חסדים. יש הגומל חסד בממונו, נעלה מכך הגומל חסד ב'גופו'. ועתה צא וראה: אם היית נאות לקבל מאותה אישה קשישה שכר טרחתך, ולו שקל אחד בלבד, אזי היית במדרגת סבל. סבל זול אמנם, המסתפק בשכר סמלי – אך סבל. ואילו עתה, כשוויתרת על קבלת שכר כלשהו, אזי במחיר של שקל אחד בלבד, הפכת ממדרגת סבל למדרגה הנעלה ביותר של 'גומל חסד בגופו'..."

(צדיק יסוד עולם, מסכת חיייו של ר' אריה לוי / שמחה רז)

רודף צדקה וחסד ימצא חיים, צדקה וכבוד.

אב"י, שהיה מוצאו מבית עלי, שרבצה עליהם קללה שימותו צעירים, בזכות שעסק בגמילות חסדים הוסיפו לו עשרים שנה יותר מרבה בר נחמני, רבו.

(על פי מסכת ראש השנה י"ח)

מי שהוא גומל חסדים יהא מבושר שנשמע תפילתו שהוא מתפלל לקב"ה והוא נענה.

(מדרש שוחר טוב, תהילים ס"ה)

"ועשה חסד עם אדוני אברהם", הכל צריכים לחסד, אפילו אברהם שהחסד מתגלגל בעולם בשבילו, נצרך לחסד.

(ילקוט בראשית ח"י שרה ק"ז)

רבונו של עולם, רחם עלי למען שמך ועזרני והושיעני,
...ותזכני לאחוז במידתו של אברהם אבינו, איש החסד, שאזכה להיות ותרן בממוני ולעשות טוב
וחסד באמת עם כל מי שצריכין להטיב עמהם ולגמול להם חסד כפי רצונך הטוב באמת...
ולא אהיה קפדן וקמצן כלל, רק אזכה להיות איש טוב, איש חסד, ותרן בממוני, כרצונך הטוב
עד שאזכה להיכלל במידתו של אברהם אבינו, איש החסד.
(ליקוטי תפילות קח, שמחה רז "המיית הלב", תפילות ר' נחמן מברסלב)

הביטו, אם כך, סביב ושאלו את עצמכם: במה אני יכול לעזור לאדם אחר? אל תהיו מוטרדים
מכך שאינכם יכולים לתת כמה שהייתם רוצים לתת, או שאין לכם די זמן פנוי. כאשר מדובר
בנתינת עצמנו, בנתינת צדקה גשמית או רוחנית, שום דבר אינו קטן מדי ושום דבר אינו גדול
מדי.

(מתוך הדרך לחיים של משמעות, ערך ועיבד סימון יעקובסון)

כתיב "עולם חסד יבנה"...

כי התכלית והכוונה בבריאת העולם, היותר עמוקה שאפשר לבשר ודם להכירה, היא רצון
הבורא להתחסד עם ברואיו ולהנות אותם מזיו שכינתו.
כי בכל רגע נותן ומשפיע כל מיני טובות לברואיו, בלי הפסק וקץ.

הרי שהנהגת השי"ת עמנו כולה נתינה. ואנו?

אם נהיה רק עומדים ומקבלים טובתו, ומבקשים עוד ועוד – "הב הב"א! הלא אנו הולכים ונדבקים
בנטילה ואהבת עצמנו, שמזה באה כפיית טובה.

ואין תיקון לזה אלא להשתדל לקנות את כוח הנתינה.

(על פי "מכתב מאלהו", הרב דסלר)

אלוקי, עזרני להיות אדם נדיב. עזור לי לתת והעשירני בנתינה. נקראנו על ידך להיות נדיבים
– האר דרכינו. הנחני לתת בלב טהור, בלב רחב ובלב מלא שמחה. הובילני אל אלה הראויים
לקבל, כי הנתינה נשגבת היא. עזרני למצוא את הנזקקים ההגונים, ועזור להם למצוא אותי.

(הנשק העדין" מבוסס על תורתו של ר' נחמן מברסלב, מכון נחלת צבי ירושלים)

בכיתה ט' החלו דסי רבינוביץ וחברתה, יונה רוזנברג, לארגן את "המניין לצעירים", בזמן תפילת
שחרית של שבת. ב"מניין" הן הפעילו ילדים בני שלוש ומעלה, ובאמצעותו קירבו את הילדים
לתפילה ולענייני הפרשה, ואפשרו למבוגרים להתפלל בנחת.

(הדסה היא אסתר", ספר זיכרון הוצאת תבונות מכללת הרצוג ליד ישיבת בר עציין)

צריך האדם לידע שגדר גמילות חסדים אינו מונח דווקא על הלואאת ממון, כמו שסוברין איזה אנשים, אלא הוא מוכח על כל עניני הטוב, שאדם עושה חסד ומיטיב לחברו בחינם. יש שמתחסד עמו בממונו, כגון: שמשאיל לו בהמה, או כלי, או הלואאת ממון, וכל היוצא בזה, שהוא עושה טובה לחברו. וזה נקרא בפי חז"ל בשם "גמילות חסד שבממונו". ויש שמתחסד עמו בגופו.

("החפץ חיים" מתוך הפתיחה "לאהבת חסד")

"הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך"

(מיכה ו', ח')

שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר:

על שלושה דברים העולם עומד:

על התורה,

על העבודה,

ועל גמילות חסדים.

(אבות א' ב')

אלו דברים שאין להם שעור: הפאה, הביכורים והראיון וגמילות חסדים ותלמוד תורה.

אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן:

כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והשכמת בית המדרש שחרית וערבית והכנסת אורחים וביקור חולים...

(מתוך תפילת שחרית)

מאושרים אנו כולנו עם אור של חסד זורח בקרבנו, הוא האוצר שנותן את הערך לכל נפש, לכל נשמת חיים, ומעטר אותה בעטרת תפארת.

(אורות הקודש ג, שיג)

כל עמל האדם צריך להיות להרבות טוב בעולם, להכריע כל אחד ואחד לכף זכות, וממילא נעשה היקום כולו יותר נעלה.

(אורות הקודש ג, שטו)

הקדושה מלאה חסד וסבלנות. הקפדנות - שיכחת ה' היא.

(אורות הקודש ג, שיז)

רבי ישראל מוויז'ניץ נכנס פעם לבנק, וביקש לראות את פני המנהל. וכשהכניסוהו ללשכתו, ישב ושתק. שאל המנהל: "רבי, לשם מה באת אלי?"

ענה הצדיק: "לקיים מצווה."

"ומה המצווה?"

"חכמינו, ענה הצדיק, 'אמרו, 'כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע'. לא יכולתי לקיים זאת בביתי ולכן באתי לכאן לשתוק."

הפציר בו מנהל הבנק שיספר לו במה דברים אמורים. נענה הרב וסיפר, שהבנק עומד למכור את ביתה של אלמנה קשת יום בשל פיגורים בתשלום המשכנתא.

המנהל אמר כי אין הוא יכול לנהוג אחרת, שכן הוא רק פקיד וחייב למלא את ההוראות.

הסכים אתו רבי ישראל ואמר: "הרי כך אמרתי מלכתחילה. לכן באתי לקיים מצוות שלא לומר דבר שאינו נשמע - ושתקתי."

נכנסו הדברים ללבו של מנהל הבנק ומנע את גירושה של האלמנה מביתה.

(מתוך "יראה ואהבה", יואל רפל)

העיסוק של הרה"ג שלמה זלמן אוירבך זצ"ל בחסד הלך ו"פרח" ביותר בשלושים שנותיו האחרונות. בשעות שלמד לא הרשה שיפריעוהו, "אבל כשאני אוכל איך אפשר לא לעזור ליהודי?! וכך החלו אנשים לבוא לביתו בשעת ארוחת הצהריים, כשהיה חוזר עייף מנתינת השיעור ב"קול תורה", ואט אט הפכה שעה זו לשעת קבלת קהל "רשמית". משנה לשנה גדל מספר הפונים, ועמו הזמן הדרוש לקבלתם, וארוחת הצהריים היתה נדחית ונדחית.

בני הבית היו מחממים את המרק שוב ושוב (לא במיקרוגל...), אבל הוא פונה ליהודי נוסף הממתין בחוץ, לעצה, לסייע, לדבר ה', וכבר הגיעה השעה שלוש ועדיין לא בא אוכל לפיו.

לעתים, לאחר שהלכו כולם היה אומר בצער: "איך אפשר לאכול אחרי ששומעים כ"כ הרבה צרות של יהודים?"

(מתוך "התורה המשמחת" יוסף ורות אליהו, מסכת חייו של הרב שלמה זלמן אוירבך)

"והודעת להם את הדרך וגו'", דרשו חז"ל (בבא מציעא ל) את הדרך זו גמילות חסדים. ובעשרת הדברות פסוק ו' "ועושה חסד לאלפים וגו'" וצריך לילך במידותיו ולזה כתיב בתורה (שופטים, חמישי, פסוק ט) "וללכת בדרכיו כל הימים" דהיינו שלא יסתפק במה שעושה חסד פעם אחת בחודש או בשבוע.

("החפץ חיים" מתוך הפתיחה "לאהבת חסד")

"כאשר ברא אלוקים את האדם עשהו לנותן ונותל. כוח הנתינה הוא כוח עליון ממידות יוצר הכל ברוך הוא, שהוא מרחם ומיטיב ונותן, מבלי קבל דבר בתמורה... וככה עשה את האדם, ככתוב: "בצלם אלוקים עשה את האדם", כי יוכל לרחם ולהטיב וליתן.

אבל כוח הנטילה הוא אשר יתאוה האדם למשוך אליו את כל הבא בתחמומו, כוח זה הוא אשר יקראוהו בני האדם "אהבת עצמו". כוח הנתינה הוא שנותן תיקון ותכלית לבריאה כולה".

(על פי "מכתב מאליהו", קונטרס החסד, הרב דסלר)

כולנו זקוקים לחסד

מילים: נתן זך

לתן: אילן וירצברג

שרה: נורית גלרון

כולנו זקוקים לחסד,
כולנו זקוקים למגע.
לרכוש חום לא בכסף,
לרכוש מתוך מגע.
לתת בלי לרצות לקחת
ולא מתוך הרגל.

כמו שמש שזורחת,
כמו צל אשר נופל.
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד אפשר לנשום.

כולנו רוצים לתת.
רק מעטים יודעים איך.
צריך ללמוד כעת
שהאפשר לא מחייך,
שמה שניתן אי פעם
לא יילקח לעולם.

שיש לכל זה טעם,
גם כשהטעם תם...
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד אפשר לראות.

כולנו רוצים לאהוב.
כולנו רוצים לשמוח.
כדי שיהיה לנו טוב,
כדי שיהיה לנו כוח.

כמו שמש שזורחת,
כמו צל אשר נופל.
בואי ואראה לך מקום
שבו עוד מאיר אור יום.

פינחס מהאופנים נפטר.
 הוא תקן אופנים שנים,
 כשאבא והחברים שלו
 עוד היו ילדים.

הוא תקן בחינם
 לילדים עניים.
 אבא שלי אמר,
 שפינחס צדיק נסתר.

פינחס מהאופנים נפטר.
 עכשיו הוא יושב בשמים
 ומתקן לכל המלאכים
 את האופנים.

כתב: אורי אורבך

איור: שי צ'רקה